

Genişletilmiş Özet

Lise Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığının Kimlik İşlevini Yordamasında Aleksitimi Düzeyinin Aracı

Giriş

Akıllı telefonların kullanıma girmesiyle birlikte dünyada akıllı telefon kullanımında ciddi bir artış görölmüştür. Akıllı telefonlarda internet kullanımı ile birlikte birçok alanla ilgili uygulamanın indirilip yüklenebilmesi, sosyal medyaya girilebilmesi, kitap okunabilmesi ve haberleri takip edilebilmesi gibi birçok imkân, akıllı telefon kullanımını dramatik bir şekilde arttırmıştır. Akıllı telefon kullanımındaki artış birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerin başında akıllı telefon bağımlılığı gelmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığına yatkınlığı bakımından özellikle ergenlik dönemindeki lise öğrencileri riskli gruplar içinde yer almaktadır. Aynı zamanda ergenlik yıllarının kimlik kazanımı dönemi olması modern zamanda akıllı telefon bağımlılığının kimlik işleviyle ilişkisini düşündürmektedir.

Literatüre bakıldığında akıllı telefon bağımlılığının kimlik ile ilişkilisini ele alan benzer çalışmalar olduğu görölmektedir. Ancak bu çalışmaların akıllı telefon bağımlılığının kimlik işlevi ile ilişkisini açıklamaktan uzak olduğu görölmektedir. Bundan dolayı modern zamanda akıllı telefon bağımlılığının ergenlik yıllarında yer alan lise öğrencilerinin görevlerinden biri olan kimliğin sosyal yaşama uygulanması olan kimlik işleviyle ilişkisini ortaya çıkarmak bu çalışmanın amaçlarından biridir. Bunun yanında alanyazına bakıldığında akıllı telefon bağımlılığı, aleksitimi düzeyi ve kimlik işlevi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak akıllı telefon bağımlılığı ile aleksitimi düzeyini inceleyen çalışmalar daha önceleri yer almaktadır.

Sonuç olarak akıllı telefon bağımlılığı, aleksitimi ve kimlik işlevi arasındaki ilişki yapılan çalışmalar ve teorik açıklamalarda da görölmektedir. Akıllı telefon bağımlılığı ile aleksitimi düzeyi arasında pozitif yönde, aleksitimi ile kimlik işlevi arasında negatif ilişki olduğu görölmektedir. Bu bilgiler ışığında modern zamanda akıllı telefon bağımlılığının kimlik işlevlerini yordarken aleksitiminin aracı rolü incelenmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede bu araştırma ile akıllı telefon bağımlılığı, aleksitimi ve kimlik işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, İstanbul'un dört ilçesinin Anadolu liselerinde eğitim ve öğrenim gören, basit tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenen 460 katılımcıdan olmaktadır. Katılımcılar 251'si kadın ve 209'u erkektir. Araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ölçeği kısa formu, kimlik işlevi ölçeği ve toronto aleksitimi ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışma aleksitimi düzeyinin akıllı telefon bağımlılığı ile kimlik işlevi arasındaki aracılık yordayıcılığını test etmek için YEM (yapısal eşitlik modeli) kullanılmıştır.

Bulgular

Yapılan analiz sonucunda akıllı telefon bağımlılığı aleksitimi düzeyi ile pozitif yönde ($r= 0.40, p<0.01$) ve kimlik işlevi ile negatif yönde ($r= -0.34, p< 0.01$) anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur. Bunun yanında aleksitimi kimlik işlevi ile negatif yönde ($r= -0.40, p< 0.01$) anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur.

Ölçüm modelin incelenmesi sonucu öngörülen model uyum değerlerinin kabul edilebilir değerler içerisinde oldukları görölmektedir ($\chi^2/df= 2.12, p<0.01, RMSA= 0.05, SRMR= 0.05, GFI= 0.91, CFI= 0.94, TLI= 0.93$). Bu bulgular ışığında öngörülen modelin veri uyumunun iyi olduğu ve gözlenen değişkenlerinin örtük değişkenleri uyumlu şekilde temsil ettiği söylenebilir.

Bu çalışmada ölçüm modelinin doğrulanmasından sonra örtük değişkenli yapısal model çerçevesinde hipotezler test edilmiştir. Yapılan nihai analiz sonucunda akıllı telefon bağımlılığı aleksitimi düzeyini pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamıştır ($\beta= 0.43; p<0.01$). Ayrıca aleksitimi düzeyinin kimlik işlevini negatif yönde ve anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur ($\beta = -0.43; p<0.01$). Bunun yanında aracı değişken olan aleksitimi düzeyinin modele dâhil edilmesiyle akıllı telefon bağımlılığından kimlik işlevine giden yolun anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta= -0.18; p<0.01$). Aleksitimi düzeyi akıllı telefon bağımlılığı ile birlikte kimlik işlevindeki varyansın % 29'unu açıklamaktadır. Son olarakta bootstrap analizi sonucuna göre akıllı telefon bağımlılığı aleksitimi aracılığıyla kimlik işlevi üzerinde dolaylı yordamasının anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta= -0.19, \%95, GA [-0.25 -0.13]$). Ayrıca model uyum değerlerinin kabul edilebilir değerler içerisinde olduğu bulunmuştur ($\chi^2/df= 2.12, p<0.01, RMSA= 0.05, SRMR= 0.05, GFI= 0.91, CFI= 0.94, TLI= 0.93$).

Tartışma

Bu araştırma ile akıllı telefon bağımlılığı, aleksitimi düzeyi ve kimlik işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre akıllı telefon bağımlılığı kimlik işlevini olumsuz yönde yordamıştır. Ayrıca akıllı telefon

bağımlılığının aleksitimi düzeyini olumlu yönde yordamıştır. Bunun yanında aleksitimi düzeyinin kimlik işlevini olumsuz yönde yordamıştır. Son olarak ise, aleksitimi düzeyinin akıllı telefon bağımlılığı ile kimlik işlevleri arasında kısmi aracılığı anlamlı olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak alanyazın ışığında lise öğrencilerinin akıllı telefona yönelik bağımlılık geliştirmeleri duygularını tanımada ve ifade etmede güçlük yaşamasına etki ettiği ve bundan dolayı öğrencilerin kimlik işlevini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir.